

Kiçik Qafqaz dağlarının cənub tərəfində Arazboyu ərazidə sərt quruluşa malik sıldırımlı qayaları özüne məskən seçən Zəngilanının əlindən alınmış əzəmetini qaytardı ona Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev, Milli Ordumuz. Hələ qədim dövrlərdən üzü bəri bağlarından axan çayların əmələ gətirdiyi derin dərələrən, Oxçu və Bərgüşad çayları arasında füsunkar Süsən dağı silsiləsindən, bu silsilədən cənub-şərqə doğru enərek qarşıda uzanan ucsuz-bucaqsız Ağoyuq düzündən, şimal-şərqində Qarabağ silsiləsi və bu silsilənin getdikcə açıclaraq əmələ gətirdiyi Geçən çölündən, ümumilikdə bir füsunkarlıq abidəsi Zəngilanın düşmən ayağı kəsildi. Dünyada II, Avropada I nadir çınar meşələrindən neçəsinə köksündə yer verən çınarlar diyari, dağ vüqarlı, çınar əzəmetli Zəngilanın hüriyyəti özünə qaytarıldı. Dağlıq hissələrində 1800-2000 metr hündürlükdə olan enliyarpaqlı meşələrindən aşağıya doğru endikcə subalp və alp çəmənlilikləri ilə təbiətin özünü özünə meydən oxuduğu bir möcüzənin fonunda 20 oktyabr möcüzəsi baş verdi, Zəngilan azad oldu.

636-ci ilin şəhəri -Zəngilan

“Qarabağ” dastanının “Zəngilan” boyu

Azərbaycanın hər qarış torpağı tarixdir, qədimdir, əsrlərin o üzüdü. Elə Zəngilan da. XIV əsrde yaşamış məşhur coğrafiyasunas ve tarixçi Həmdullah Qəzvininin yazdığına görə, Zəngilanın əsası hicri tarixinin 15-ci ilində, yəni 636-ci ildə qoyulub. Zəngilan şəhəri dedikdə, əsində Pircavan şəhəri nəzərdə tutulmalıdır. Çünkü Zəngilan şəhərinin əsi adı Pircavan, yaxud da Pirçivan olmuşdur. Zəngilan isə həmin şəhərin və etraf kəndlərin yerləşdiyi tarixi mahalın adı idi. Lakin sözün kökündə "Pir" sözü olduğu üçün tariximizi təhrif etmek məqsədi ile rayona 1930-cu ildə Zəngilan adı verilmişdir. İlk adı Pircavan olan bu şəhər isə yalnız 1957-ci ildən Zəngilan adlandırılmışdır və 1967-ci ildə həzirki Zəngilan şəhərinə şəhər statusu verilmişdir.

Zəngilanın qədim Şərifan kəndində yerləşen Şəhri-Şərifan abidəsi, Məmmədbəyli türbəsi, XIV əsr Hacallı dairəvi bürücü, Yenikənd sərdabəsi, XVII - XVIII əsrərə aid, Səfəvilər dövründə tikilməsi güman edilən Zəngilan şəhər məscidi, xalq arasında Qız qalası da adlandırılaraq Bartaz qız qalası, muzeyləri, Koroğlu daşının hər biri tarixin minilliklərindən xəber verir, Zəngilanın qədimliyini təsdiqləyir. Zəngilan şəhəri 4 kilometrlik bir məsafədə Oxçu çayın sağ sahilində, Çəsməgözlü deyilən bir yerdən cənuba doğru ərazidə salınıb. Bu şəhərin özünün bir çox qədim məhellələri vardır. Çəsməgözlü, Köhnə Pircavan, Məscid düzü, Şəftali dərəsi, Kirdəzir dərəsi, Bağırsaq dərə, Muncuqlu dərə, Çala dərə, Üst məhəllə... Hər biri bir tarixi yerlə, tarixi hadisə ilə bağlı məhellələr...

27 illik həsrət

Sovet quruluşunun həyatımıza daxil olması ilə tariximizin təhrif olunması Zəngilanın da tale payı olmuşdur. Sovet quruluşunun bərqrər olduğu 70 ildə rayonun ərazi vahidində dəyişiklik olmuş, Zəngilan bir ne-

çə dəfə Qubadlının, Qubadlı Zəngilanın tərkibinə daxil edilmişdir. Bu dəyişikliklərin heç biri Azərbaycanın tarixi əraziləri üçün bir məhiyyət kəsb etməsə də, imperiyanın gelecək planlarında özünəməxsus yer tutmuşdur. Elə 70 ilin sonlarında Zəngilanın da Qarabağ və digər rayonlarımız kimi işğalın qurbanına əvviləməsi de illərin işgalçılıq planlarının həyata keçirilməsinin vaxtının çatlığından göstəricisi idi. Bu plan 1993-cü ilde baş tutmuşdu. Günsüz insanlar öz dədə-baba yurdlarından zorla çıxarılmış, evləri dağıdılmış, ata-babalarının uyuoduqları qəbiristanlıqlar məhv edilmişdir. Bölgənin bütün tarixi abidələri, məscidləri nankor ermənilərin qurbanlarına əvviləmədir.

İnsan o zaman qədir bilən olur ki, onun kökü, xalqı, milleti ilə bağlı dəyərləri olur. Bu dəyərləri qorumaq isə özünün gözlerini qorumaq qədər vacib olur. Xalq yox, tayfa, millet yox azlıq, kök yox, yalançı gövdələrdən ibarət ermənilərdən, sözün həqiqi mənasında, bundan fərqli ne isə gözləmek də olmazdı. Neticədə isə 27 il idı ki, Zəngilanlılar yurd həsrəti ilə alışib, yanıldılar. 27 il idı ki, onların yurd yerlerinin sakını yox, qonağı idilər: yuxularında Zəngilanı olmaqla, xeyallarında Zəngilanı qurmaqla... Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev:

"Bizim məcburi köçkünlərimiz bütün bu illər ərzində bir arzu ilə yaşayıblar, baxmayaq ki, onların bir çoxları üçün gözel şərait yaradılıb ve bildiyiniz kimi, tekce bu il biz məcburi köçkünlər üçün 7 min mənzilin istifadəye verilməsini nəzərdə tuturuq. 300 minden çox məcburi köçküne evlər, mənzillər verilibdir. Onlar bu qayğıya görə bize minnetdarlıq edirlər və mənim onlarla çoxsaylı görüşlərimdə bunu ifadə edirdilər. Ancaq, eyni zamanda, mən bilirdim və onlar mənə deyirdilər ki, bizi qaytarın, öz torpağımıza qaytarın. Başa düşürdülər ki, bu, çətin məsələdir, başa düşürdülər ki, bunun üçün müəyyən geosiyasi şərait yetişməlidir. Mənə inanırdılar və mən onlara deyirdim ki, biz o torpaqlara qayıdaqıq, mən deyirdim ki, bilirom, nəyi ne vaxt və necə etmək lazımdır. Xalq tərəfindən mənə göstərilən etimad imkan verdi ki, biz bu məsələni həll edək. Mən bir daha bəyan edirəm ki, verilmiş bütün vədləri mən yerinə yetirirəm, verilmiş bütün vədlərə sadiqəm. Prezident kimi mənim fəaliyyətim üçün əsas məsələ, əsas vəzifəm Azərbaycan torpaqlarının qaytarılmasıdır, ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsidir və bu gün biz bunu döyüş meydanında edirik".

Bəylərin, ağaların şəhəri

Sovet döneninin 70 ilinin başlangıcında "bolşevik hərəkatı"nın liderlərinin Azərbaycan bəylərini, ağalarını düşmənə çevirib xalqa təqdim etmələrinə baxmayaraq tariximizin səhifələrində bəylərin, ağaların silinməz izləri var. Onların dövrün siyasi rəhbərləri kimi fealiyyətləri, içtimai işlərde fəallığı, məməkətde tikidirdikləri məktəbler, məscidlər, körpülər, saldıqları yollar və digərləri bu gün Azərbaycan tarixinin bir hissəsini təşkil edir. Zəngilan rayonunun ərazisi də öten əsirin əvvəllərində əsasən bəylərin cəltik zəmirlərindən və onların özlərinə məxsus yaşayış evlərindən ibarət idi. Bəylərin, ağaların vaxtılıb bu yurd yerinin abadlaşmasında xidmətləri danılmazdır

Bayraqın mübarek, azadlığın mübarek, Zəngilan!

2020-ci il oktyabr ayının 20-si bütün Zəngilanlıların sanki yenidən dünyaya gəldikləri gündür, doğum günleridir. 27 illik həsrətin vüsal gündür. Bu gün 27 il axıdılan göz yaşlarının sevinc göz yaşlarına çevrildiyi gündür. Tek zəngilanlılar üçün yox, bu gün bütün azərbaycanlılar üçün əziz və unudulmaz gündür. Çünkü torpağımızın bir hissəsi, canımızın bir parçası, düşmən əlində olan övladımız azad olunub. Bu xəbəri xalqına verən insandan xoşbəxt insan varmı? Bu insan xoşbəxtiyi bütöv Azərbaycan qədər haqq edən Ali Baş Komandanımızdır. Cənab İlham Əliyevdən 3 il öncə tarixə yazılın yeni şad xəbər:

"İndi isə əziz xalqımın səbirsizliklə gözlediyi bizim yaşayış məntəqələrinin azad edilməsi haqqında məlumatı böyük qürur hissi ilə çatdırıram.

Füzuli rayonu - azad edilmiş kəndlərin adları: Dördçinar, Kürdlər, Yuxarı Əbdürəhmənli, Qarğabazar, Aşağı Veysəlli, Yuxarı Aybasanlı.

Cəbrayıllı rayonu - azad edilmiş kəndlər: Safarşa, Həsənqaydı, Fuğanlı, İmambəği, Daş Veysəlli, Ağtəpə, Yarəhməddli.

Xocavənd rayonu - azad edilmiş yaşayış məntəqələrinin siyahısını çatdırıram: Ağcakənd, Müküdərə, Daşbaşı, Günəşli (Günəşli kəndinin keçmiş adı Nəraşen idi), Vəng. Bu kəndə yeni Azərbaycan adı verirəm. Bundan sonra Vəng kəndi Çınarlı kəndi adlanırsın. Adı mübarek olsun!

Zəngilan rayonu. Şanlı Azərbaycan Ordusunu Zəngilan rayonu ərazisində daxil olub, girib və yaşayış məntəqələrinin azad olunması təmin edilib. Zəngilan rayonu ərazisində yerləşən yaşayış məntəqələrinin adlarını çekirəm: Havalı kəndi, Zərnəli kəndi, Məmmədbəyli kəndi, Həkeri kəndi, Şərifan kəndi, Muğanlı kəndi və Zəngilan şəhəri! Zəngilan bizimdir! Qarabağ bizimdir!"

Azadlığın mübarek, Zəngilan!

Mətanət Məmmədova

P.S. Zəfərin 3-cü ilində Zəngilanın nəzarə salarkən onun "ağlılı kəndi" Ağalısinin artıq bir ildən artıqdır ki, sakinlərinin qoynuna aldığına görmək çox qürurvericidir. Eyni zamanda Zəngilanda həyata keçirilən işlər-Beynəlxalq hava limanının tikilməsi, yolların salınması, şəhərin strateji əhəmiyyəti nəzərə alınaraq Baş planda Zəngilanın beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi ilə əlaqəsi olan logistika, turizm və ticarət mərkəzi, bərpa olunan enerji məkanı kimi inkişaf etdirilməsinin nəzərdə tutulması, Baş planın konseptual əsasını "rahat yaşayış", "yaşıl və təmiz", "mütərəqqi inovasiyalar" kimi şəhər yanaşmalarının təşkil etməsi, məscidlərin bərpası, bütün bunların fonunda isə "Zəfər" və "İşgəl" muzeylərinin yaradılması yaşanan tarixin əbədiləşdirilməsi və Zəngilanın Zəngilanaya qaytarılmasıdır. Həyata keçirilən işlərin əsasında isə insan amili dayanır. O insan amili ki, dövlətimizin əsas prioritətidir.